

**ΜΑΘΗΜΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ**  
**Καθηγητής: Παναγιώτης Φούκας**  
**ΕΝΟΤΗΤΑ «ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ»**

**α. Οί μεταμορφώσεις της αγάπης**

Τι είναι κεραυνοβόλος έρωτας;

Η λέξη «αγάπη» έχει την ίδια σημασία για όλα τα φύλα;

Μπορούμε να αγαπάμε πολλούς ανθρώπους ταυτόχρονα;

Πού τελειώνει η επιθυμία και πού αρχίζει η εξουσία;

Μπορούμε να υποσχεθούμε αιώνια πίστη;

Μπορούμε να αγαπάμε χωρίς να κυριαρχούμε;

Πώς γινόμαστε ζευγάρι σήμερα;

Αγάπη και ελευθερία, παράδοξος συνδυασμός;

**β. Η αγάπη σήμερα**

Η αγάπη, κυρίαρχο στοιχείο της ύπαρξής μας και των πιο κρυφών ελπίδων μας, βασικό θέμα έμπνευσης της παγκόσμιας λογοτεχνίας, του κινηματογράφου, των τηλεοπτικών σειρών και των reality-shows, επιστρέφει δυναμικά τον τελευταίο καιρό στο πεδίο της φιλοσοφίας, κατακτώντας επίσης σημαντική θέση στις κοινωνίες μας.

Σε αντίθεση με τον Πλάτωνα που συμπεριέλαβε το συναίσθημα της αγάπης στον στοχασμό του, η δυτική φιλοσοφική παράδοση επέλεξε να αποστασιοποιηθεί από αυτό, κρίνοντάς το ιδιαίτερα ακατανόητο, στενά συνδεδεμένο με τις ιδιοτροπίες της σάρκας και τις ασυναρτησίες της ψυχής, απομακρυσμένο κατά πολύ από την μοναδική και πραγματική αγάπη του Θεού. Ωστόσο, η εξέλιξη των ηθών, η αναζήτηση της «ευτυχίας» και της «γνώσης», η επικράτηση των ανθρωπιστικών επιστημών, το αυξανόμενο ενδιαφέρον της ψυχανάλυσης για τα δαιδαλώδη μονοπάτια της επιθυμίας, οδηγούν στην αναζήτηση νέων προσεγγίσεων.

Από την αγάπη του Θεού στην ανίερη αγάπη: αμέτρητες διακυμάνσεις του πάθους, της επιθυμίας και της σεξουαλικότητας. Η αγάπη δείχνει ωστόσο να αντιτίθεται σε κάθε προσπάθεια ορισμού, κατάκτησης, διατήρησης, χαρακτηρισμού, εκ μέρους της λογικής που πλέον καταργείται (« η καρδιά έχει τους λόγους της...») στην προσπάθειά της να συλλάβει ένα αντικείμενο που της διαφεύγει ενώ αυτό πολλαπλασιάζεται. Στις κοινωνίες όπου ο ατομικισμός και ο ηδονισμός δείχνουν να έχουν διευρύνει το πεδίο των δυνατοτήτων τους και σε μία στιγμή όπου η πανδημία επιταχύνει τη μετάβαση στις ψηφιακές συναντήσεις και πρακτικές, θα πρέπει άραγε να επιδοκιμάσουμε αυτή την άνηση ή να προβληματιστούμε απέναντι σε μία επικείμενη απογοήτευση;

## γ. Προσεγγίσεις

### 1. «Φίλοι ή ερωτευμένοι;»

Πρώτη αντίληψη της ζωής και του θανάτου, πρώτη μήση στις έννοιες του καλού και της ομορφιάς, της ασχήμιας και του κακού, του έρωτα και της φιλίας, πρώτα γέλια και πρώτα δάκρυα, πρώτες εμπειρίες της κοινωνικότητας και του αποκλεισμού, του μοιράσματος και της αδικίας... Πώς βιώνουν τα παιδιά μας τις επιπτώσεις στρεσογόνων καταστάσεων όπως οι ένοπλες συγκρούσεις, η υγειονομική κρίση και η κλιματική αλλαγή; Τα παιδιά μας, που συχνά έρχονται αντιμέτωπα με τις ανατροπές του γονεϊκού προτύπου, κάνουν τα πρώτα τους βήματα στον κόσμο διακρίνοντας τη ζωτικότητα ή ακόμη και τη βιαιότητα που τον χαρακτηρίζουν, χωρίς ωστόσο να κατέχουν τις λέξεις για να θέσουν τις απαραίτητες ερωτήσεις και για να τον κατανοήσουν.

Πώς μπορεί ο λόγος των γονέων, των εκπαιδευτικών και των παιδαγωγών να λάβει δεόντως υπόψη τις φιλοδοξίες αλλά και τους φόβους μίας νεολαίας που δείχνει αδέξια απέναντι στις επιθυμίες, στις απεικονίσεις και στις προοπτικές της; Μπορούμε να προσφέρουμε στα παιδιά μας εργαλεία κατανόησης που θα τα βοηθήσουν να βρουν το νόημα της ζωής, να αναπτύξουν κριτική και δημιουργική σκέψη, να διαμορφώσουν τις δικές τους απόψεις, να ενθαρρύνουν την όρεξη για ανταλλαγή, την ανεκτικότητα και την εμπάθεια. Τι σημαίνει φίλος; Τι σημαίνει αγαπημένος; Τι σημαίνει αγαπώ; Η αγάπη διαρκεί για πάντα; Και τι γίνεται με το σεξ; Ας μιλήσουμε για όλα!

**Σε τι αποσκοπούν τα εργαστήρια;** Βασιζόμενοι στα λόγια των παιδιών, εμβαθύνουμε την επιθυμία τους για γνώση, στοχεύοντας πρωτίστως στη διαδικασία της σκέψης και λιγότερο στην απόκτηση γνώσεων, μέσα από μία ψυχαγωγική προσέγγιση που συνδυάζει καλλιτεχνική πρακτική και φιλοσοφική συζήτηση.

### 2. «Οποιος δεν ξεκινά από την αγάπη δε θα μάθει ποτέ τι σημαίνει φιλοσοφία».

Οι εμβληματικές μορφές του Πλάτωνα και του Σωκράτη δε θα μπορούσαν να απουσιάζουν από το πρώτο φεστιβάλ φιλοσοφίας στην Ελλάδα, καθώς είναι οι πρώτοι που αναφέρθηκαν εκτενώς στις διάφορες εκφράσεις της αγάπης. Γοητευμένοι από ένα χαμόγελο, ένα βλέμμα ή ένα πρόσωπο, πλήρεις από την ευφυΐα ενός νου που μας εξυψώνει, η αγάπη μεταμορφώνεται σε θαυματουργική υπόσχεση ευτυχίας, σε ανοδική πορεία προς το ωραίο και το καλό, σε μαγευτική εμπειρία του αληθινού, του αυθεντικού και της ολότητας.

Από το όνειρο της συνένωσης (Αριστοφάνης), την εμπειρία της έλλειψης (Σωκράτης) στην ευδαιμονία (Αριστοτέλης), στη χαρά (Spinoza), στην ηδονή (Stendhal), στο ιδανικό (Kant), στο ανέφικτο (Sartre), όλοι οι στοχαστές στράφηκαν στην έννοια της αγάπης με την ίδια προσοχή που θα έδειχναν σε ένα νεογέννητο... αλλά αυτό που μένει είναι να την κατανοήσουν, υπό την προϋπόθεση ότι το φιλοσοφικό εγχείρημα δεν είναι καταδικασμένο να αποτύχει.

Άλλοίμονο... ! Ποιος άραγε δε βίωσε την αγάπη μεταξύ δύο ανθρώπων, σαν μία πικρή και απογοητευτική εμπειρία της ενδεχομενικότητας και της περατότητας. Ενός πάθους που με το πέρασμα του χρόνου, φθείρεται, εξασθενεί, μεταμορφώνεται αδιάκοπα, περνώντας από την άνευ όρων δέσμευση στην ευγενική αδιαφορία, ενίοτε στην ένοπλη ειρήνη, και από την ερωτική φρενίτιδα στην περιστασιακή επιθυμία...

Αν είναι έτσι, ο Πλάτωνας μας εξαπάτησε; Επινόησε ένα παραμύθι για μεγάλα παιδιά που έχασαν τον ύπνο τους από τις σκοτούρες της καθημερινότητας και τις απογοητεύσεις ενός κόσμου χωρίς αγάπη;

Γρήγορα... μία διάλεξη για να ξεκινήσουμε! Γιατί έχουμε ανάγκη να πιστέψουμε στην αγάπη, ή ακόμη, απλά και μόνο, να πιστέψουμε. Η αγάπη για τις Ιδέες, η αγάπη για το Θεό, αποτελούν άραγε το ανώτατο στάδιο της υποκειμενικής εμπειρίας; Ας είναι! Αν δεν υπάρχει αγάπη, ας μου δοθεί μία απόδειξη της αγάπης: το ζευγάρι, ο γάμος! Και εάν η ερωτική εμπειρία είναι καταδικασμένη στην περιπλάνηση και στην επανάληψη, ας μου δοθεί μία απόδειξη της ύπαρξης του Θεού!

### **3. «Η Αγάπη της μητέρας: η προσφορά, το χρέος, η αφοσίωση».**

«Οι γιοί αγνοούν ότι οι μητέρες τους είναι θνητές» έγραφε ο Albert Cohen. Τι θα γνωρίζαμε για την αγάπη, εάν πρώτα δεν είχαμε αγαπηθεί; Η αγάπη πρώτα λαμβάνεται και μετά χαρίζεται, η χάρη της αποδοχής αγάπης προηγείται και προετοιμάζει τη χάρη της προσφοράς αγάπης.

Αρχικά η μητέρα δίνει και το παιδί λαμβάνει. Αργότερα, με τη σειρά του, το παιδί μαθαίνει να προσφέρει, να αγαπά, ως μοναδική προϋπόθεση για να παραμείνει πιστό στην αγάπη που έλαβε, στην αγάπη της οποίας υπήρξε αντικείμενο...και η οποία καθόρισε την ύπαρξή του. Μητέρα που μας γέννησε, μας νανούρισε, μας τάισε, μας προστάτεψε, μας παρηγόρησε, μητέρα η αγάπη της οποίας μας γέμισε και μας συνοδεύει για όλη μας τη ζωή. Αγάπη ασύγκριτη με οποιαδήποτε άλλη, η άνευ όρων αγάπη της μητέρας, του πατέρα, κινητήριος δύναμη ανθρωπιάς, καθοριστική και απόλυτα βέβαιη όσο καμία άλλη μορφή αγάπης. Χωρίς τις μητέρες μας, τι θα γνωρίζαμε για την αγάπη;

Το χρέος μας είναι βαρύ. Οι δεσμοί που μας ενώνουν βασίζονται στον μηχανισμό της προσφοράς, του χρέους και της αφοσίωσης: δίνουμε, λαμβάνουμε, επιστρέφουμε. Η προσφορά της ζωής γεννά ένα χρέος, συνεπάγεται αφοσίωση προς τους γεννήτορες. Απόλυτη ασυμμετρία: ακόμη κι αν υπήρξε αιτία τραυμάτων, νευρώσεων, ανείπωτων λέξεων, μυστικών, νιώθουμε άραγε ποτέ ότι ξεχρεώσαμε το χρέος της αγάπης που λάβαμε;

Τα ερωτήματα παραμένουν εφ' όρου ζωής: Τι οφείλω πραγματικά σε αυτή και σε αυτόν που μου χάρισαν τη ζωή; Ποιο είναι το χρέος μου; Είμαι για πάντα υπόχρεος; Η δύναμη αυτού του δεσμού δε μας επιβάλλει ταυτόχρονα, να απελευθερωθούμε από αυτόν; Να απαλλαχθούμε από τον δεσμό αυτό για να μεταβούμε στην ενήλικη ζωή; Οι γονείς δεσμεύονται να αγαπούν τα παιδιά τους περισσότερο από καθετί άλλο στον κόσμο. « Καθετί άλλο στον κόσμο » ναι μεν... αλλά με ποιο τίμημα;

### **4. «Έρωτα, τι νέα ;», της Maia Mazaurette.**

Το έργο της Maia Mazaurette εστιάζεται κυρίως σε θέματα σεξουαλικότητας και κατανομής των ρόλων μεταξύ ανδρών και γυναικών. Έγινε γνωστή με το πρώτο της βιβλίο, *Nos amis les hommes* (εκδ. Massot) που κυκλοφόρησε το 2001. Ταυτόχρονα, δραστηριοποιείται στο διαδίκτυο, δημιουργώντας μεταξύ άλλων, το ιστολόγιο SexActu. Από το 2015, αρθρογραφεί για την εφημερίδα *Le Monde* και τη στήλη *Le Sexe selon Maïa – Au-delà des idées reçues* (Το Σεξ σύμφωνα με τη Maïa – Ξεπερνώντας τα στερεότυπα).

Μπορούμε ακόμα να προσεγγίσουμε μία γυναίκα στο δρόμο; Το σεξ άνευ επιπτώσεων είναι άραγε εφικτό; Ποια ερωτήματα πρέπει να θέσουμε στον εαυτό μας όταν η λίμπιντο έχει πάρει την κατιούσα; Γιατί το ανδρικό σώμα είναι αόρατο; Μήπως τελικά είμαι...πορνοστάρ εν αγνοία μου; Πως μπορούμε να ξεπεράσουμε την επινοητικότητα του πορνό; Από το φαινόμενο του #metoo ξεπήδησε ένας καταιγισμός ερωτήσεων, τόσο στο στενό και οικείο περιβάλλον του ζευγαριού όσο και στον πολιτικό χώρο. Από ενδόμυχες και προσωπικές μικρο-επαναστάσεις σε μία σταδιακή, συλλογική συνειδητοποίηση, τα σύγχρονα φεμινιστικά κινήματα ανέτρεψαν τις συνήθειές μας και τις αντιλήψεις της σεξουαλικότητας. Με αφετηρία την πεποίθηση ότι το σεξ πρέπει να μας φέρνει

κοντά και όχι να μας χωρίζει, η Maïa Mazaurette προτείνει μια διασκεδαστική επισκόπηση των νέων μορφών του έρωτα, μέσα από μία διαδραστική και «απελευθερωμένη» διάλεξη.

## **5. «Επιθυμία, έρωτας, ζευγάρι: μία αδύνατη τριάδα;».**

Ανατομία της επιθυμίας... Μία υπέρβαση που μας κατακαίει ή μία έλλειψη που μας καταδικάζει στο αίσθημα του ανικανοποίητου. Η επιθυμία δεν αποτελεί ανάγκη που χρίζει άμεσης ικανοποίησης ούτε όνειρο που συχνά αποδεικνύεται χίμαιρα. Άπιαστη και ασταθής εκ φύσεως, αναζητά αδιαλείπτως αντικείμενα ποσοτικά απεριόριστα, εφήμερα, εναλλάξιμα, ενώ η περατότητά της έγκειται στην πραγματοποίησή της. Ο αντίκτυπος της επιθυμίας ποικίλει και ενδέχεται να είναι αντιφατικός, ενώ κατακλύζεται από ακατάπαυστες ορμές... Συχνά συγχέεται με την αγάπη από την οποία διαφέρει ωστόσο, καθώς εκείνη προορίζεται σε ένα μοναδικό και αναντικατάστατο πρόσωπο.

Τι σημαίνει άραγε αυτό... ότι εφόσον η μία προορίζεται στο μοναδικό, ενώ η άλλη στοχεύει στο πολλαπλό, οι δρόμοι της αγάπης και της επιθυμίας είναι καταδικασμένοι να παραμείνουν χωριστοί; Από τη μία, ο εκτεταμένος χρόνος της συναισθηματικής δέσμευσης, από την άλλη, ο πιο εφήμερος χρόνος της επιθυμίας. Αντίο, υποσχέσεις αιώνιας αγάπης... φθίνοντας, η επιθυμία που νιώθω για σένα, πιο πρόσκαιρη από την αγάπη, ενδέχεται να οδηγήσει στη διάλυση της σχέσης μας.

Ας είναι... ! Ας υποθέσουμε ότι η σεξουαλική απελευθέρωση επιβεβαίωσε το διαχωρισμό του έρωτα και της επιθυμίας. Ακόμη κι αν η απελευθέρωση της επιθυμίας επέτρεψε και επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στη θέση και στην κατάσταση των γυναικών, το μόνο σίγουρο είναι ότι μέχρι στιγμής η εν λόγω επανάσταση δεν έχει ολοκληρωθεί. Γνωριμία και αποπλάνηση δε λειτουργούν επί ίσοις όροις. Εάν οι γυναίκες, όπως και οι άντρες, μπορούν να διεκδικήσουν την ελευθερία της επιθυμίας τους, η σεξουαλική ισότητα παραμένει για τις γυναίκες ένας αγώνας που θα κερδηθεί μόνο την ημέρα που θα μοιραστούν με τους άντρες την πρωτοβουλία στην αποπλάνηση.

## **6. «Ηθική της πίστης, αισθητική της απιστίας – Μπορούμε να υποσχεθούμε αιώνια αγάπη;».**

Απαιτούμενη από τον νόμο (και στην πράξη κυρίως από τη γυναίκα) μέχρι πρόσφατα, κυρίως για κληρονομικούς σκοπούς προς όφελος των νόμιμων απογόνων (εξουσίας, κληρονομιάς...), η πίστη του ζευγαριού δείχνει σήμερα να βρίσκεται σε κρίση, όπως αυτό αποδεικνύεται από την αύξηση των διαζυγίων ανά τον κόσμο, την ίδια στιγμή που πολλαπλασιάζονται οι δυνατότητες που προσφέρουν οι ιστοσελίδες γνωριμιών και κυρίως, εξωσυζυγικών σχέσεων. Χωρίς καν να αναφερθούμε στην καθιέρωση της αισθητικής της απιστίας, ως προνόμιο του ανδρισμού...

Η κρίση αυτή είναι ωστόσο παράδοξη. Η πίστη που διαχωρίζεται πλέον από τις απαιτήσεις της μεταβίβασης κληρονομιάς, ανταποκρίνεται σήμερα περισσότερο στα ιδανικά της διαφάνειας, της αυθεντικότητας... ίσως ακόμη και της ελευθερίας. Εφόσον μπορούμε να αποφασίσουμε εάν θα γίνουμε ζευγάρι «από έρωτα» (και αντίστοιχα να τερματίσουμε την ένωση αυτή «με κοινή συναίνεση»), μήπως τελικά η απιστία δείχνει να είναι ακόμη πιο αδικαιολόγητη;

Έρωτας, ζευγάρι... και επιθυμία. Αυτή η τελευταία, « απελευθερωμένη » μέσα από την εξέλιξη των κοινωνιών του περασμένου αιώνα, κατέστρεψε το ζευγάρι και στο πέρασμά της, μία σχετική ιδέα της μονογαμίας. Αγαπώ τον X αλλά η επιθυμία μου ικανοποιείται (επίσης/πλέον) στην αγκαλιά του Y και θεωρώ (δικαίως/αδίκως) ότι η ικανοποίηση της επιθυμίας μου με τον Y δεν απειλεί τη σχέση μου. Αλλά προσοχή! Πρέπει επίσης να αποδεχτώ το γεγονός ότι ο X βρίσκει ικανοποίηση στην αγκαλιά του Z... Η υπόσχεση αιώνιας αγάπης δεν αποτελεί ούτε αφέλεια, ούτε ψέμα... Τότε... μήπως να τολμήσουμε την πίστη, αναζητώντας στην ιστορία του ζευγαριού την ανάμνηση της αγάπης που δίνεται και της αγάπης που λαμβάνεται, αναλαμβάνοντας το ρίσκο της (αν)οικοδόμησης μίας σχέσης εμπιστοσύνης; Μήπως τελικά η μονογαμία, αντί να εξαντλεί την

επιθυμία, προσφέρει νέες δυνατότητες; Μήπως το ζευγάρι (ξανα)γίνεται πρόσφορο έδαφος ανταλλαγής των φαντασιώσεών μας;

## **7. «Περί δεσμεύσεων και φιλίας».**

Θαυμαστή φιλία, την οποία ο Αριστοτέλης και ο Πλάτωνας (Περί φιλίας) πριν από όλους, έθεσαν στο επίκεντρο του στοχασμού τους. Η φιλία δεν επιτρέπει την εξαπάτηση, τη μοχθηρία, την προσβολή. Πολύτιμη και έντονη, είναι ταυτόχρονα τόσο εύθραυστη όσο πικρές μπορούν να είναι οι απογοητεύσεις που ενίοτε προξενεί... Ιδιόμορφο συναίσθημα αμοιβαίας συμπάθειας, που ύμνησε ο Montaigne και περιφρόνησε ο Proust, που δεν βασίζεται ούτε σε δεσμούς αίματος, ούτε στη σεξουαλική έλξη... Δυνατή και γλυκιά φιλία, που αντιστέκεται στο χρόνο και δυναμώνει με το πέρασμά του... την ίδια στιγμή που ο έρωτας υποκύπτει στη φθορά των σωμάτων και του πάθους.

Η φιλία έχει ευγενείς ρίζες. Είναι η «φιλία των αγαθών και ως προς την αρετή όμοιων ανθρώπων, γιατί αυτοί επιθυμούν τα αγαθά οι μεν για τους δε, εφόσον είναι αγαθοί και αυτοί καθ' εαυτούς τέτοιοι» (Αριστοτέλης). Απαιτεί ηθική διαγωγή και επιλέγει τους συνεργάτες της σύμφωνα με ηθικά κριτήρια...σε αντίθεση, πολύ συχνά, με την ερωτική γνωριμία.

Άκαρδη φιλία..., μπορούμε ακόμη να μιλάμε για φιλία όταν αυτή εκδηλώνεται για προσωπικό συμφέρον, από κολακεία, διαστρεβλώνοντας την πραγματικότητα, δικαιώνοντας αδιακρίτως και ενθαρρύνοντας την ματαιοδοξία του άλλου; Όταν, αγνοώντας κάθε ηθικό φραγμό, ενισχύει την τοξική κουλτούρα της «αντροπαρέας», ενθαρρύνοντας μηχανισμούς καταπίεσης άλλων κοινωνικών ομάδων, και των γυναικών ειδικότερα;

Μία στρογγυλή τράπεζα για να αποκαταστήσουμε τη φιλία και να πιστέψουμε ότι η φιλία μεταξύ ανδρών και γυναικών, όχι μόνο δεν είναι ύποπτη, αλλά είναι δυνατή, ακόμη και επιθυμητή.

## **8. Ευθραυστότητα και έξαψη της συναισθηματικής και σεξουαλικής μας ζωής.**

Όλοι νιώθουμε ότι ο έρωτας, πόσο μάλλον όταν μας διαφεύγει, αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο, απαραίτητο για την προσωπική μας ολοκλήρωση. Ποιος δεν επιθυμεί να νιώσει ερωτευμένος; Ποιος δεν επιθυμεί να συναντήσει ένα αξιαγάπητο πρόσωπο που θα μετατρέψει αυτή τη συνάντηση σε υπόσχεση πληρότητας ή ακόμη και παρηγοριάς;

Η αγάπη, ναι, βεβαίως...αλλά τι κάνουμε με την επιθυμία; Καημένη μου αγάπη..., νόμισες ότι μπορούσες να εκπολιτίσεις την επιθυμία, να την περιορίσεις στην κρεβατοκάμαρα, στο οικείο και στο μυστικό, ένα είδος ελεύθερης ζώνης χωρίς απαγορεύσεις, αλλά μακριά από τα βλέμματα των περίοικων. Λάθος! Η επιθυμία είναι αυτή που σε προσέλκυσε στο δικό της περιβάλλον, αυτό του άκρατου ανταγωνισμού της αγοράς (Σωκράτης: επιθυμούμε εξ ορισμού μόνον ότι δεν έχουμε...) όπου η επιθυμία, σαν αρπακτικό που μόλις ικανοποίησε την πείνα του, ετοιμάζεται να επιτεθεί στην επόμενη λεία, ακολουθώντας το περίφημο ελληνικό ρητό: « στον έρωτα όπως στον πόλεμο όλα επιτρέπονται... ».

Καιρός να ασκήσουμε μία διπλή κριτική στην ψυχανάλυση...και στην πορνογραφία, καθώς όταν κάνουμε έρωτα, αντλούμε πλέον στοιχεία, ενίοτε χωρίς να το γνωρίζουμε, από τις δύο αυτές πηγές. Αφενός, η επιθυμία που αναγνωρίζεται ως προς την ταυτότητά της, αφετέρου, οι χίλιες και μία όψεις μίας ερωτικής επιθυμίας που αποτελεί συχνά φαντασίωση και παραμένει ανεκπλήρωτη εφ' όρου ζωής. Εκρηκτικό μείγμα! Οι εκσπερματώσεις και οι οργασμοί αναβαθμίζονται πλέον στην πρώτη θέση των επιδιώξεων της ερωτικής πράξης;

Ωστόσο, αυτή η αντίληψη της σεξουαλικότητας ως πεδίου του ανατρεπτικού – ενίοτε του ακατανόμαστου – επαναφέρει στη φυσική κατάσταση, ευνοώντας τους ισχυρότερους και διαγωνίζοντας την εξουσία και την κυριαρχία ως πρωταρχικό διακύβευμα των σχέσεων μεταξύ των

δύο φύλων. Μία νεοφιλελεύθερη αντίληψη του έρωτα και της σεξουαλικότητας: μόνο οι ισχυροί επιβιώνουν σε μία απορυθμισμένη αγορά.

Συνήθως, κατά τη διάρκεια της ζωής μας κάνουμε έρωτα χιλιάδες φορές...ωστόσο γνωρίζουμε πώς πραγματικά γίνεται αυτό; Τι είναι αυτό που, στην πορεία μίας ερωτικής πράξης, την οποία θεωρούμε αυθεντική, μας καθορίζει και μας περιορίζει; Μήπως, ανάμεσα στον ανταγωνισμό των σωμάτων, τη λατρεία της επίδοσης αφενός, και στα πιο παραδοσιακά σχήματα αφετέρου, διαφαίνεται μία ενδιάμεση οδός, ζωντανής και δημιουργικής επινόησης μίας νέας ερωτικής τέχνης, χαρακτηριστικής της εποχής μας, και μιας νέας μορφής σεξουαλικότητας που χωρίς να ηθικολογεί, θα επέτρεπε την πλήρη άνθιση της ερωτικής συνάντησης;

## **9. «Χωρισμός και αναγκαίες παραιτήσεις: όταν η αγάπη πληγώνει...».**

Οδύνη του χωρισμού, βιαιότητα της απομάκρυνσης, πλήγμα στον εγωισμό: ο ερωτικός χωρισμός αποτελεί διαδικασία αποδόμησης του εγωισμού. Καρδιά σε απόγνωση, ταχυκαρδίες, τρέμουλο, ζάλη, ναυτία. Ο πόνος εκφράζεται στο πρόσωπό μου, στο σώμα μου...Συνοδεύει το βίωμα της αρπαγής, του ακρωτηριασμού ενός ζωτικού τμήματός μου.

Βασανιστήριο της ερωτικής μνήμης... Στερημένη από την αγάπη του Άλλου, η ταυτότητά μου κλονίζεται, ξαναζωντανεύει τις αδυναμίες του παρελθόντος. Αμφισβητούμε την προσωπική μας αξία, χάνουμε τον συναισθηματικό προσανατολισμό μας. Μέρη, μυρωδιές, λέξεις και μελωδίες ξαναζωντανεύουν επίπονα αμοιβαίες υποσχέσεις και γλυκές στιγμές μίας αγάπης που νομίσσαμε αιώνια. Με το χαμένο σύντροφο χάνεται η ιδιαίτερη γλώσσα του ζευγαριού, οι κοινές αναμνήσεις, ένας ολόκληρος κόσμος χάνεται σε μία άβυσσο οδύνης. Και μένει το συναίσθημα της ανυπαρξίας και του απόλυτου κενού.

Σαν μπαλόνι που αναπηδά, καλούμαστε να «επανέλθουμε», να δούμε τη «θετική» πλευρά των αποτυχιών μας, να «ανακαλύψουμε» τις αρετές της οδύνης, να «γίνουμε» ανθεκτικότεροι. Ωστόσο, όλες αυτές οι ενοχοποιητικές προτροπές δεν διπλασιάζουν τον πόνο αυτού/αυτής που βρίσκεται παγιδευμένος/η στην οδύνη του χωρισμού; Μπορούμε άραγε να επιβιώσουμε από έναν ερωτικό χωρισμό; Πώς αφήνουμε τη ζωή να ακολουθήσει και πάλι την πορεία της; Από τι, από ποιους, μπορούμε να απελευθερωθούμε πραγματικά;

Ο χωρισμός αποτελεί μία επίπονη ευκαιρία για να ανακαλύψουμε αυτά που είναι πραγματικά σημαντικά για εμάς. Το κενό μπορεί να αποτελέσει ένα χώρο που θα πρέπει να γεμίσει, ο χρόνος του πένθους, ένα χώρο απ' όπου θα προκύψουν επιθυμίες που δεν έβρισκαν τη θέση τους στο πλαίσιο της προηγούμενης αγάπης... Το τέλος της αγάπης μπορεί να σημαίνει μεταμόρφωση; Ο χωρισμός να αποτελέσει μετασχηματισμό τόσο του ατόμου που τον επιλέγει όσο και εκείνου που του επιβάλλεται; Ποιο είναι το υποκείμενο που «χωρίζεται»; Ο χωρισμός μπορεί να αποτελέσει προοίμιο, πρόσχημα, προϋπόθεση για ριζικότερες αλλαγές στις φιλικές ή οικογενειακές σχέσεις...;